

KRONIKA

SLOVENSКИH MEST

LETNIK II / ŠTEVILKA 4
V LJUBLJANI, DECEMBRA 1935

UPOR V JUDENBURGU 1918

V bivši monarhiji so šteli sedemnajsti polk med osem najstarejših polkov avstro-ogrske stalne armade. Po naročilu cesarja Leopolda ga je bil leta 1874. sestavil grof Henrik Reuss-Plauen, ki je nabiral vojake največ po srednji Nemčiji. Po Napoleonovem padcu pa je Reussov polk dobil svoje naborno okrožje v kresijah: Ljubljani, Postojni in Novem mestu. Tako je bil sedemnajsti pešpolk od leta 1817. dalje pravi kranjski polk; zelo je krvavel zlasti v bitkah v Italiji, pri Solferinu in pri Kustoci, ter pri zasedanju Bosne in Hercegovine leta 1878. Ker je redno obnavljal svoje čete in bataljone z najboljšimi sinovi iz tedanje vojvodine Kranjske, je bil najbolj slovenski, imel je svojo tradicijo, svoje pesmi, svoj humor — in, če hočete, še prav posebno: svoje strogosti in grobsti.

Pred vojno je bil njegov kader v Celovcu. Ko pa je nastopila vojna vihra, je bival nekaj časa v Ptuj, odkoder so ga v letu 1915. premestili daleč v varno nemško zaledje na Gornje Štajersko, kjer so poiskali garnizije tudi nekaterim drugim, po večini slovenskim edinicam. Popularni Janezi, kakor se je imenoval v narodu in med vojaštvom sedemnajsti polk, so se razmestili po prostranem taborišču barak tik ob Judenburgu na planoti nad Muro in po nekaterih starih zgradbah v mestu. Nedaleč od Judenburga — v Murau — je bil kader sedmega lovskega bataljona, v Neumarktu so bili dvajseti lovci, višje gori na severu v Admontu je imel svoj kader 27. strelski polk, ki se je takisto rekrutiral iz kranjskih mož in fantov. Disciplina je bila pri Janezih še posebno stroga, to po zaslugi nekaterih nemških ali renegatskih častnikov, ki so lahko v vojni dobi svobodno sproščali svojo zlobo. Dokler ni cesar Karel odpravil privezovanja, skoro ni bilo v Judenburgu dneva, da ne bi kak kaznovanec visel privezan ob kuhinjski baraki sredi taborišča, vsem v svarilo kakor razbojnik na prangerju, ravno ob uri, ko se je delila menaža. In kakšna je tudi bila prehrana!

Nacionalna propaganda za Jugoslavijo, strah pred žrtvovanjem na fronti ob daljni zarji miru in svobode, naveličanost, domotožje, beda — vse to je v zadnjem letu vojne vzburiло mnoge naše može in fante, odete v cesarske koprive in stradajoče iz dneva v dan. Pomladi 1918 se je v Judenburgu le z največjim prizadevanjem posrečilo sestaviti 42. maršbataljon pod poveljstvom majorja Möbiusa. Vanj so vtaknili golobrade, šibke mlade fantiče, rekonvalescente, do grla naveličane strelskih jarkov, in pa može, ki so se bili po boljševiški revoluciji vrnili iz ruskega ujetništva. Stanje, kakor so ga našli pri ka-

drih, je podžigalo k upor. Tako je tudi prišlo do pobune v Judenburgu. Služil sem tisti čas v Neumarktu, često obiskoval Judenburg, videl, kako so razorožili Janeze, ki so po puntu koračili domov, beležil sem takratne dogodke in jih podam tu izpopolnjene po razgovorih s sedanjim kapetanom g. Edom Delakom, ki je gotovo ena glavnih prič takratnih dogodkov.

VIHARNA NOČ

Nedelja 12. maja je bila zjutraj prijazna, sončna, vendar še hladna, a popoldne pa so se nakopičili oblaki, v dolino je pritiskala neprijetna soparica, ki je obetala nevihto. Pomladna prememba vremena, ki se je prekuhaval v majskem ozračju, je upijanila, dražila kri. S to nedeljo je bil zaključen »Karlovo teden«, ki je bil žalovo posvečen dinastični propagandi med vojaštvom. Zaključek tedna se je praznoval s tekmovalnim streljanjem na judenburškem vojaškem strelišču. Naslednji dan bi bile morale marškompanije

NAJBOLJ RENOMIRANI
SPECIALNI ARTISTIČNI ATELJE ZA
ČRKOSLIKARSTVO

**FRANC
BRICELJ**

LJUBLJANA
ŠELENBURGOVA
ULICA ŠTEV. 6

TELEFON 38-58

Specialist v izvrševanju
steklenih napisnih firm, slikanje
grbov po predpisih. — Izvršitev
točna, okusna in precizna,
v najmodernejšem slogu

1.
Macchiotti
Ljubljana
Sv. Petra cesta 30

Trgovina z usnjem
domačega in ino-
zemskega izdelka
iz najboljših pri-
znanih tovarn v raz-
ličnih kakovostih.
Prodaja na veliko
in malo čevljar-
ske potrebščine in
gornje dele čevljev

odrinuti na bojišče. Ali tisto noč se je s sproščenimi silami viharja in nevihte sprostil tudi judenburški upor.

— Namenjen k strelišču — mi je pravil g. Delak — sem se oglasil v barakah pri marškompaniji. Tam sem našel Hafnerja in Možino in še precej drugih fantov zbranih v krogu. Peli so, vsi so bili židane volje. Po kratkem razgovoru smo se poslovili. Poželel sem, da bi se čimprej znašli in sestali v boljših razmerah. Hafner me je še spremil do izhoda, oni v baraki pa so zaorili: Slovenac i Hrvat... Opomnil sem Hafnerja, naj se čuvajo nadporočnika Seuniga. Če govoriš o volku, pa pride. Prav tisti trenotek je stopil v barako in čim me je zagledal, me je dovolj osorno vprašal, česa iščem pri marškompaniji. »Prišel sem se posloviti od njih,« sem odvrnil in tedaj me je zavrnil: »Kümmern Sie sich nicht um diese russische Bande und gehen Sie Ihren Weg!« Potem je on odšel svojo pot, s Hafnerjem pa sva se še spogledala, segel mi je v roko in rekel: »Saj jim bo odklenkalo, pa še prav kmalu!«

Na poti k strelišču sem srečal četovodjo Smuka in frajtarja Kadunca, oba iz moje bivše šestnajste čete v Celovcu, bila sta vsa prepletena s trakovi v slovenskih barvah. V kratkem pogovoru mi je rekel Smuk zaupljivo: »Gospod, napravili bomo nekaj, kar bo — če Bog dá — za nas vse dobro, — a enim bo pa smrt —!«

Na strelišču se je vsaj meni zdelo tako, da ni pravega razpoloženja. Kakor môra je ležalo nekaj nad vojaki; tako zagonetno in mučno, kakor vreme tistega dne, je bilo to razpoloženje. Streljanje je bilo kmalu končano, razdelili so nagrade. Poveljnik nadomestnega bataljona, podpolkovnik *Metnitz*, koroški Nemec, poštenjak od pete do glave, splošno priljubljen pri Janezih, je zelo kratko, nepomembno razložil pomen Karlovega tedna. Čim me je po svojem govoru opazil, me je poklical k sebi in mi rekel med drugim besede, ki jih dobro pomnim: »Etwas ist nicht in Ordnung — etwas stinkt!« — Nisem mu znal odgovoriti. Razšli smo se s strelišča, jaz sem se odpravil naravnost domov v Oberweggasse št. 12. Zelo utrujen sem rano legel k počitku.

Kar me soproga okoli 23. ure prebudi: »Čuj, zunaj streljajo!« Komaj pol predramljen odvrnem: »Goto imajo nočno vežbo.« Takoj nato začujem pod oknom spodaj izstrellek ostre municije. Kakšna nočna vežba! Poka po mestu, poka po ulicah. Razpahnem okna, se razgledam med dežjem v temini, ki jo zdaj pa zdaj presekajo bliski iz pušk. Skrivnostno je to dogajanje: streljanje, beganje sklonjenih postav, od daleč stok, ječanje, vpitje.

Upor!

Prižigajo se luči po hišah. Čutim, kako se po mestu razliva ta drget in strah. Kako lezeta, kakor skrivnostna prikazen, skozi zaklenjena vrata, skozi zaprta okna.

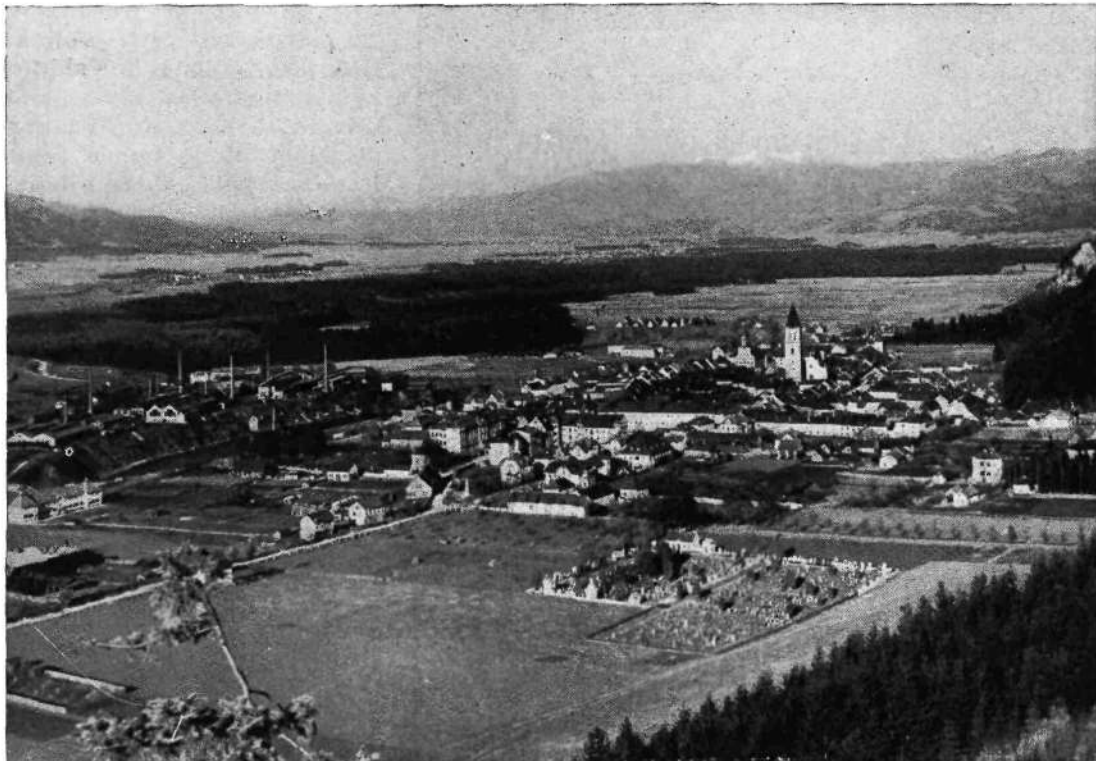
— Dol z vojno!

Vidim Janeza, kako hiti s puško v desnici nizdol po ulici. Za njim kakih petnajst, dvajset fantov.

— Dool z vojno!

Kakor da so se opotekli, so naenkrat telebnili na tla. Spet je zaregljalo iz pušk. Nekje so zažvenketale šipe in z visokega padle na ulico, na tlak. Gledam vojaka, v temi je videti kakor črna opica — onkraj ulice pleza na brzozjavni slop. Trudi se trudi, da pre-

JUDENBURG za časa svetovne vojne. Spredaj desno je videti pokopališče, na katerem so vstrelili judenburške žrtve

seka žice. Zamahne dvakrat, trikrat, žice ne popustijo. Udari srditeje in že padejo odrezane žice na zemljo. Pod oknom uzrem še nekoga drugega. Čul je, kako se je odprlo okno, obrnil se proti meni in rekel: »Nič se ne bojte, vi ste naši, le zaprite okno!« — Spoznam v njem nekega korporala, imena ne pomnim, pripadal je oddelku strojnic. (Naslednjega dne sem ga videl še enkrat: mrtvega ob cestnem jarku pri barakah.)

Hitro se oblečem, opašem orožje, ostavim soprogo in ostale prebivalce hiše, ki so pribežali v moje stanovanje. Skočim skozi kuhinjsko okno na vrt, odtod dalje se plazim po vseh štirih proti kasarni. Komaj petsto metrov je poti do nje. Jaz sem to noč potreboval za to pot poldrugo uro. Vsenavprek so švigali streli. Vmes javkanje, vpitje na pomagaje. A lilo je kakor iz škafa, Elija je rohnol in stresal bliske, da je človeka prešinjala groza. Strašna, nepozabna noč.

Ko se nazadnje le prikradem do vojašnice, najdem vrata trdo zaklenjena. Trkam, razbijam po njih, naposled mi straža odpre. Nobenega oficirja ni v vo-

jašnici. Do upora so bili zbrani v obednici, potem so se razbežali, kamorkoli so jih zanesle noge. Tisti, ki so jih uporniki najbolj iskali, so pobegnili prvi. Vse-povsod so Janezi rinili za njimi. Seunig je izginil kakor kafa, o majorju Möbiusu je nekdo prav uganil, da se je preoblečen odgnal v Eppenstein. Drugi osovraženi oficirji za njim, takisto v naglici preoblečeni. V smrtnem strahu. V diru. Osemnajst kilometrov daleč... V vojašnici sem jaz prevzel poveljstvo. Tu je potem bil mir. Tam gori v barakah pa je bil vrhovni poveljnik Tone Hafner. On je velel razpostaviti straže, zasedel je taborišče; uporniki so poiskali skladišča, vdrlj vanja, začeli pleniti. Po zasedbi Juden-burga naj bi se odpravili k pohodu domov na Kranjsko, da bi z drugimi doma izvojevali konec vojne...

SEDEMNAJST MRTVIH

Ampak kdo je hotel voditi protinapad? Kdo je hotel upor zadušiti? Kdo je dal povelje, naj ostali kadrovc razorožijo puntarski maršbataljon? Nadomestne čete

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA, PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 50 (v lastnem poslopu)

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkasomenic ter nakazila v tu- in inozemstvo, safedepoziti itd.

Brzjavni naslov: Kredit Ljubljana

Telefon 3781, 3782, 3783, 3784, 3785

Peterson International Banking Code

Ako si želite urediti svojo knjižnico
po lastnem okusu, se blagovolite
obrniti na knjigovoznico
in galanterijsko delavnico

Matko Pogacnik

Ljubljana
Kongresni trg št. 12

Okvirenje slik po najnovej-
ših vzorcih Vam oskrbimo
najsolidneje in najceneje!

so odpovedale pokorščino. Zato pa so proti puntarjem
sredi ulice zaregljale strojnice. Po tlaku in prahu so
se zavalila telesa. Kakor burja podira snopove, so
nekateri obležali, se prekotalili dvakrat, trikrat in
onemeli. Nad nje se je sredi nevihte sklanjala smrt.
Zmota, usodna zmota! Oddelek strojnic je napačno
domneval, da ga hoče maršbataljon napasti, zato je
zaregljal s smrtno pesmijo na svojega namišljenega
sovražnika... Veter je dalje plahutal po ulicah, se-
demnajst mrtvih je ležalo na tleh. Nespoznani v
burni, temni noči.

Major Möbius pa je tisto noč še na begu dokazal,
da mu kranjska irhovina ne more biti kos. Njegov
odposlanec je hitel v zapuščeni St. Georgen na pošto.
V Gradec in na Dunaj in v Leoben je brzela brzo-
javka:

»Garnizija Judenburg se je uprla. Potrebna je nujna
pomoč. Pošljite topništvo!«

Kanone in krvnike!

To je hotel major Möbius, samo to: kanone in
krvnike. Enaka je prav gotovo bila želja vseh oficir-
jev, ki so ubrali pete v beg. A oni, ki so imeli čisto
vest, so bili zbrani pri komandantu podpolpovniku
Metnitzu. Nikdo jim ni storil žalega, komande ni
nihče oblegal. Le kdor je prišel v bližino puntarjev,
je moral položiti orožje. Tako je bilo enkrat samkrat
zadoščeno pohlepu Janezov po oblasti. Ali noč je mi-
nevala, od daleč je tipala zarja novega dne, z jutrom
je prišlo iztreznjenje.

Prišla je plahost, ki ji po streljanju in plenitvi
skladišč ni mogel dati daha ne beg v hribovje, in je
ni mogla prekričati pesem vseh onih puntarjev, ki

so proti jutru v gručah, objeti čez ramena, ubrali
korake po beli cesti proti koroški deželi, domov na
Kranjsko. Domov! Vabila je domovina, vabila je
zemlja, domačija, ženka in dete. Sestra ali dekle. In
travniki in kosa in plug. Pa že tam doli pred Neu-
marktom jih je čakala četa dvajsetih lovcev, ki jih
je pregovorila, da se vdajo. Odšli so z njo v gra-
ščino Lindschloss pod Neumarktom, kamor so pozneje
prišli ponje do zob oboroženi Madžari.

MADŽARI NA DELU

Tisto jutro po viharji noči je pred Judenburgom
zadonela bojna trobenta. Donela je kakor v starih
časih, kadar je grozoten sovražnik naskočil mestno
obzidje. Tenko je pel bojni rog, preteč je bil njegov
glas, s strahom je prešinil Judenburžane. To ni bila
več le slutnja, to je že bilo potrdilo, da se bliža sodba
in pomor. Saj v mestu ni bilo nikogar več, ki bi se
uprl pohodu maščevalcev. Judenburg je bil kakor
pogorišče. Ob sedmih zjutraj so prikorakali Madžari
v mesto. Bil je to »šturbataljon« iz Brucka, ki ga
je vodil slovaški madžaron stotnik Lukasz. Čelade so
imeli na glavah, na puškah bajonete nasajene. Za-
sedli so barake in vojašnice po mestu, razpostavili
straže, razorožili, kogar so našli. In Judenburg je pol
ure nato zvedel, kdo mu je postavljen za gospodarja.
Stotnik Lukasz, gotov lahke zmage nad razbeglimi
uporniki, je izdal manifest. Razglasil je preki sod.
Ustreljen bo vsakdo, ki — in tako dalje... Prihite-
li so upor zadušiti tudi oddelki iz Leobna in Celovca.
Premoč je bila velika. Vso garnizijo so morali spraviti
v barake in jo strogo zastražiti.

Doto za Vašega otroka
in prihranke za Vašo starost
Vam pripravi **z življenjsko
polico**

SLAVIJA

JUGOSLOVANSKA
ZAVAROVALNA BANKA
V LJUBLJANI

TELEFON 2176 in 2276

● Zavarujte tudi proti
ognju, nezgodam, ropu
i. t. d.

Eksekucija se je pričela. Razšle so se madžarske patrulje. Od gostilne do gostilne jih je vodila pot. In glej, nič čudnega ni bilo — po gostilnah so našli še mnogo kranjskih mož in fantov. Roke kvišku! Bajoneti na puškah so iskali dotika s prsi upornikov. Toda uporniki so bili samo še obupani, vinjeni dobrovoljčki, ki so se vdajali Madžarom, vdani v voljo božjo in v svoje slovensko prekletstvo. Kaj bi! Prekrižali so roke, da jih je zadržala ostra vrv, ki se je nato zajedla v sklepe, da so izstopile žile. Iz gostiln so vlečili Madžari naše s seboj kakor teleta. Nihče ni jeknil, nihče se ni upiral konopcu, krvaveč pod udarci in sunki, kamor je pač padlo. Judenburžani so odpirali okna. Pa so se umikali nazaj in si z rokami oprijemali usta, z dlanmi si zakrivali oči, zgroženi nad temi prizori.

Preden se je nagnil dan, so bili uporniki domalega spet polovljeni in od Madžarov skrbno zastraženi. Glavne puntarje so nemudno vtaknili za zapahe. Početnika vsega tega upora sta bila vsekakor korporal Tone *Hafner* in Karel *Možina*. Hafner je bil doma iz Stare Loke, bil je oženjen, imel je hčerkico. Majhne postave je bil, čokat, vedno vesel, močno narodno zaveden. Možina je bil zelo lep dečko, živahen, zelo inteligenten fant, ki je znal vplivati na svoje tovariše, doma je bil z Vrhnike. Lojze *Štefanič* iz Podzemlja v Beli Krajini, obdolžen kot kolovodja, je bil zelo tih, miren in pošten, pri vseh priljubljen zaradi vzornega obnašanja. Doma v Podzemlju je imel priletno mater, ki jo je srčno ljubil. Četrti, ki so ga kar na lepem prištel med glavne upornike, je bil Bosanec Josu *Dau-tović*, doma iz Zvornika, visok in vitek kakor jelka.

**Štampilje, etikete,
graverstvo**

Sitar & Svetek

Ljubljana, Sv. Petra cesta 18

Telefon šte. v. 25-57

**Vse tiskovine: račune,
pisma, kuverte, tabele,
vabila, posetnice, kar-
toteke, letake, itd., itd.**

Tiskarna Grafika

Ljubljana, Resljeva cesta 4

Telefon šte. v. 25-57

Ustanovljeno 1852

Ljubljana, Poljanska cesta šte. 8

Teodor Korn
(preje Henrik Korn)

Krovec, stavbni, galanterijski
in okrasni klepar, instalater
vodovodov in centralne kur-
jave, naprave strelovodov,
kopališke in klosetne naprave

Doma je imel že priletnega očeta in mater, ki takrat pač nista slutila, da bosta že nekaj dni nato, po ustrelitvi sina, odgnana v internacijo na Madžarsko, od koder se nikoli več ne bosta vrnila domov... Peta, nedolžna žrtev je bil četovodja Lojze Rogelj iz Drašičev pri Metliki, oženjen in oče treh otrok. To je bil zelo resen in zrel mož, dober družinski oče. Še teden dni pred uporom je pripovedoval, da ga pride za binkošti obiskat žena z najmlajšim otročičem, ko siromak ni sanjal, da bo ustreljen ravno za binkoštno soboto. Njega ima na vesti neki izdajalec — naj mu bo odpuščeno, saj je tudi on že na drugem svetu. — Šesti, ki je bil prištet med najhujše obtožene, je bil Fran Grahovina, doma z Dunaja, pristojen pa v Polhov Gradec. Ta ne počiva pri Sv. Križu, kakor ostali ustreljeni uporniki, katerih kosti smo po prevratu prepeljali v domovino. On ni bil na smrt obsojen zaradi upora, temveč zato, ker je ono noč pobral neko zlato uro in dva tisočaka.

SODBA

V torek 14. maja se je pričela sodba.

Pred vojaške sodnike, strogo namršene, ki jim je predsedoval generalni major Kosel, so bili iz zaporov prignani uklenjenci. Zdaj pa zdaj se je kdo izmed sodnikov zagledal v papirje. Le kratko časa so se pogledi sodnikov sprehajali po obtožencih — belo se je med njimi odražala obvezana Hafnerjeva glava. Razprava se je pričela.

— Krivi? — Krivi, vsi po vrsti!...

Zaslišanje je bilo hitro opravljeno, pa naj je Daučević še tako zatrjeval svojo nedolžnost.

**HRANILNICA
DRAVSKE
BANOVINE**
LJUBLJANA
MARIBOR
CELJE

Za vse Vaše vloge in obveze jamči z
vsem premoženjem in vso davčno močjo
Dravska banovina

TELEFON ŠT. 27-55

TISKARNA SLOVENIJA

Tiska poslovne in trgovske tiskovine, pisma, račune, kuverte, DRUŽBA Z O. Z. cenike in prospekte, plakate in letake ter vse druge tiskovine v eni ali več barvah. Časopisi, revije, knjige in brošure. Posebnost: vzbokli (reliefni) tisk za pisemski papir, vizitke itd. Založba in zaloga renomiranega Beležnega koledarja z domnevno vremensko napovedjo v posameznih mesecih

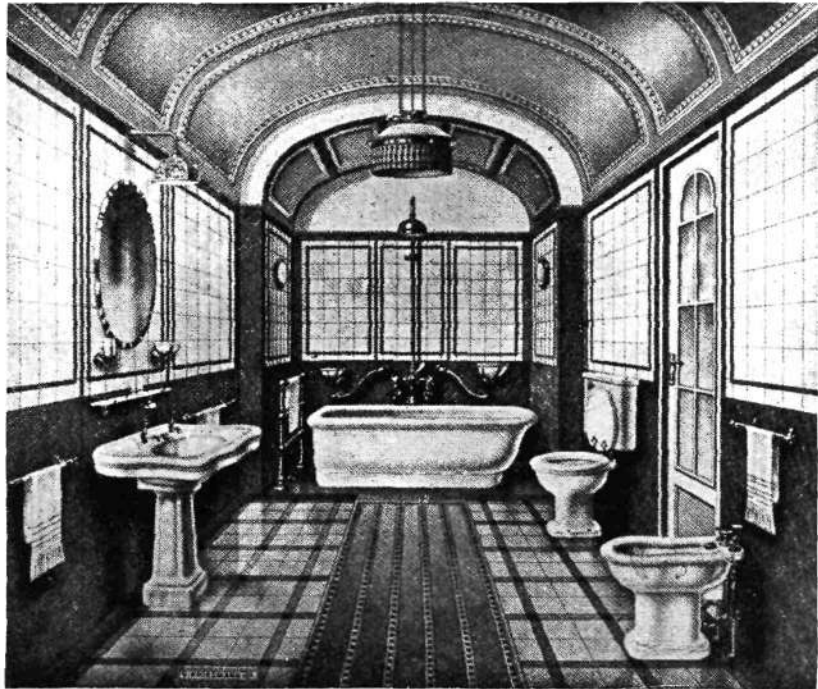
LJUBLJANA

WOLFOVA ULICA 1

L. M. ECKER - SINOVA

LJUBLJANA SLOMŠKOVA UL. 4

Stavbinska, galanterijska in ornamentalna kleparnica, pokrivanje streh z lepenko in lesnim cementom, naprave strelovodov. Oblastno dovoljeno podjetje za izvrševanje vodovodnih del in sanitarnih naprav

TELEFON INTER. 2938

**POŠTNO ČEKOVNI
RAČUN ŠTEV. 10.771**

Nato priče. Bilo je nekaj plahih, ali povedale so, da pri maršbataljonu marsikaj ni bilo v redu. Mnogo grdobij bi se dalo opisati, ali kdo jih ima pred strogimi sodniki vse v spominu? Major Möbius naj bi prišel pred tribunal!

Vojaški tožilec je zahteval glave kar po vrsti. »Dviga se hidra proti avstrijski monarhiji in treba ji je enkrat za vselej tako temeljito posekati glave, da ji prav nobena ne bo več zrasla! Treba je končati staro bajko, da se pošast razkroja v popustljivi, prizanesljivi Avstriji ne bi dala pokončati!« Tako je govoril vojaški tožilec, tako strogo zanešeno in domorodno, da se je zdelo: na koncu bo zapel vsaj del cesarske himne. Namestu tega je vnovič terjal glave: glave, glave, smrtno kazen!

V tišini se je nato dvignil branilec. Branilec? Bedna renegatska figura. Lahko bi z dobro zastavljeno besedo iztrgal iz krempljev soldaške justice tega in še onega, ki je že smrti zapisan. Pa ne. Čenčal je, čenčal in kratko opravil. Naj se zgodi po božji volji in po vojaških postavah! Tribunal je sodil — in —

V sredo popoldne je bila razglašena sodba. Vse mesto je vedelo vnaprej, da bo hudo. Ni je med ljudstvom bolj žgoče negotovosti in radovednosti, kakor pričakovanje smrtne obsodbe. S človekom, ki bo zapadel smrti, pogledaš skozi tisto špranjo, ki se ji tako nerad približaš, skozi tisto špranjo, skozi katero uzreš druge in samega sebe v poslednji ločitvi, na robu izkopanega groba.

— *Štirje obsojeni na smrt!*

— *Hafner, Možina, Štefanič, Dautović...*

Kakor črna pajčevina je sodba omrežila mesto Judenburg in taborišče.

Razburjen je hodil drugo jutro po svoji sobi v poveljništvu kadra Njegova Ekscelenca general.

— Kje je maršbataljon?

— Odšel je brez orožja na vežbališče.

— Takoj mora nazaj v vojašnico. Častnike pozovite k meni!

— Po ukazu, ekscelenca!

Hitel je kurir izpolnit strogo generalovo zapoved. Uro nato se je bataljon vrnil v barake. Spet so ga zastražili Madžari. A oficirski namestnik Edo Delak, ki je bil ta dan povedel bataljon na vežbališče in ga pripeljal nazaj v barake, se je hitel javit generalu.

— Vi, vi, oficirski namestnik — je začel general — vi ste tudi Slovenec, poznam vaše politično naziranje. Ali za vselej vam bomo izbili iz glav slovanofilske ideje!

Za malo je ekscelenca utihnil, potem je velel:

— Pojdite v ječo k obsojencem! Sprejmite njihovo oporoko in zadnje želje!

— Na povelje, ekscelenca!

General se je že hotel okreniti, a še je postrani pogledal oficirskega namestnika in mu rekel:

— Tako se sami prepričajte, kakšne posledice rodi nepokorščina...

— Na povelje, ekscelenca!

SLOVO V JEČI

Oficirski namestnik Delak in vojni kurat Novak sta molče stopila v ječo.

Zarožljali so ključi in spet so se za njima zaprla težka vrata. Skozi lino je sijal prijazen majski dan, čist in blag po zadnjih viharjih.

**DIPLOME
VREDNOSTNE
PAPIRJE
REPRODUKCIJE
ENOBARVNE IN VEČBARVNE
V DOVRŠENI UMETNISKI
IZVEDBI
DOBAVLJA**

**DELNIŠKA
TISKARNA
D.D. V LJUBLJANI**

**MIKLOŠIČEVA C. 16
TELEFON ŠTEV. 21-32**

DES

— Bog z vami! — je jetnike pozdravil vojni kurat.
— Bog! — so vrnilo pozdrav, bodro kadeč cigarete.
Hafner se je dvignil prvi in prišel z desnico naproti. Težko jo je dvignil, kakor da je v njej teža odgovornosti za obsodbo njegovih tovarišev in tistih, ki morda še pridejo za njimi.

Le eden je molčal v kotu, sam zase, obupan. Joso Dautović, najmlajši. Sodba ga je porazila. Razklala mu je srce. Možgane je vrtala ena sama črna misel: zakaj umreti? Izpirala ga je, da je ihtec medlel in se zdaj pa zdaj stresel kakor v mrzlici. Preko njega, najmlajšega, je v temačni ječi zakraljevalo grozotno veličanstvo bližnje smrti.

Kurat jim je po vrsti odvezal teže grehov. Z vsakim obsojencem se je šepetaje pogovoril. Bil je zadnji tovariški pogovor o človeškem dejanju in nehanju, o najskrivnejših slabostih in bolečinah. Glasneje je izpovedovanje popolnil častniški namestnik Delak. Bodril je obsojence, nasvetoval še to in ono reč, potem je sprejemal želje. Da je treba pisati domov, je opomnil.

Štefanič se je prvi namenil k temu. Naslonjen z obema komolcema ob trhlo mizo je napisal pismo svoji materi: »Draga mati! Sporočam ti, da sem kot kolovodja upornikov obsojen na smrt. Še nekaj trenutkov in preselim se v večnost. Vem, da te bodo beriči preganjali zato, ker si rodila takega sina. Toda bodi ponosna, da je tvoj sin umrl za pošteno slovensko stvar. Če nismo mogli doseči svojega cilja mi, pridejo za nami drugi, ki bodo nadaljevali in dovršili svoje delo. Naša kri bo prelita zato, da se bo bolje godilo našim potomcem...«

— Ali si napisal? — je Delak vprašal bistrega fanta, ko je videl, kako mu je zastal svinčnik.

— Samo še podpišem — se je Lojze nasmešnil ljubo, potem je naglo izročil pismo prijaznemu oficirskemu namestniku: — To, prosim, za mojo mater! Samo za njo mi je hudo, ko je na starost tako potrebna moje pomoči...

Edo Delak je vtaknil pisemce v nedrije, skrbno ga je hranil. Za mater! Pa se je še okrenil k drugim, pogovor se je razvezal, hlastno se je še utrgalo od srca marsikaj, kar je bilo zadržanega dotlej, do slovesa.

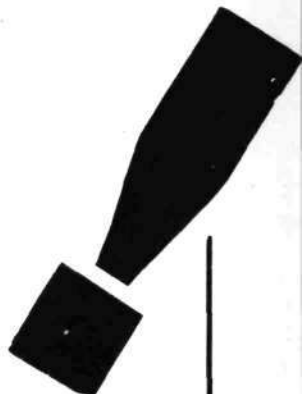
— Mlad moram umreti, žal mi je — je rekel Možina. — Žal mi je, da ne doživim Jugoslavije.

Ta beseda ni bila zlagana, ne izrečena zavoljo lepšega, ne poudarjena zgolj zato, da bi se je kdaj pozneje spominjali Slovenci in v obsojencu Možini spoštovali preroka. Na smrt obsojeni Možina je zadnji dan bedec sanjal o lepoti daljne domovine in o sreči, ki bo po odrešenju od vojne, od vsega krutega in divjega, objela široko in globoko razraslo orjaško drevo njegovega rodu in ga kakor za pomlad obsula s samim belim in rožnatim cvetjem.

A Tone Hafner je, stoječ sredi ječe, zrl nekam pred sebe, v mrak, v kot. Njega samega je objemal pramen svetlega majskega dne, ki se je točil skozi zamreženo okno. Rešetkaste sence so ležale na Hafnerju, prekrižana je bila z njimi tudi belo obvezana glava. Kakor da se je zdramil iz misli, je Hafner naenkrat prožil roko in rekel Delaku in kuratu Novaku:

— Ženi naročite, naj skrbi za otroka. To je moja zadnja želja.

Trgovcu in obrtniku zadosten kredit

Tema dvema je danes kredit potreben bolj kakor kdaj prej

S sklepom občinskega sveta ljubljanskega z dne 17. novembra leta 1908. ustanovljeni zavod ima namen podpirati z dovoljevanjem kreditov potrebne in kredita vredne osebe in tvrdke, zlasti pa tiste, ki se pečajo s trgovino in obrtjo

Lastna denarna sredstva so znašala 31. decembra l. 1932.

Din 2,801.332·84

varnostni zaklad Din 1,406.628·60

rezervni zaklad Din 995.976·18

Za vso Jugoslavijo:

**Kreditno društvo
Mestne hranilnice
ljublanske
v Ljubljani**

ALOJZIJ PAUSCHIN

LJUBLJANA, WOLFOVA ULICA 6

Ustanovljena leta 1864. Telefon 31-96

Zaloga okenskih šip, šip za strehe, vzorčnih in ornamentnih šip, zrcal in podob z okvirjem in brez okvirja. / Vsakovrstne jedilne, kavne in čajne garniture.

Gostilniška posoda iz stekla in porcelana. Umivalne garniture.

— Tudi moja, tudi moja — so se po vrsti pridružili oni, za katerimi bodo jutri doma z vdovami zajokale sirote. — Potem so vsi utihnili in prisluhnili — —

Približali so se težki koraki. To gredo Madžari!

Bilo je ob enih popoldne.

V ključavnici je zaškrtal ključ.

Nekje v bližini je zapel mrtvaški zvonček.

— Čuješ? — se je zganil Možina in pogledal Dautovića. Ta se je ozrl vanj z otožnimi, vprašujočimi očmi. A Možina je bil še zdaj ves zdrav in razumen, zato sta bila žalost in posmeh v njegovih besedah, ko je rekel Dautoviću in vsem drugim:

— Še nismo mrtvi, pa nam že zvone!

Madžari so segli po jetnikih in jim zvezali roke.

— Marš!

Zbogom ti mračna, zatohla ječa! Pozdravljen beli majski dan, pozdravljena luč, ki se siliš prodirna v ščemeče oči. Še malo — in ne bo več ječe, ne nasilja, ne luči ne teme. Le večnost, skrivnostno dolga večnost...

Eksekucijski oddelek sprejme pred sodniško palačo med se vse štiri obsojence. Šestindvajset Madžarov s čeladami na glavah, oboroženi kakor za fronto, lepo po vojaško razporejenih okrog štirih, nemočnih razoroženih Janezov z zvezanimi rokami. Vse je tiho. Ni ga škrjanca, da bi se — veseljak pomladni — poglaval v sinjino in strastno zažgolet pesem o ljubezni in svojem gnezdu. Vse je tiho.

Molče se obsojencem pridruži kurat.

Brez povelja se premakne eksekucijski oddelek. Za njim stopa molče ves polovljeni maršbataljon. In potem v četverstopih še ves ostali kader. To je sprevod

JAKOB FLIGL DED.

LJUBLJANA, IGRIŠKA ULICA 10

TELEFON 33-53

USTANOVLJENO

LETA 1864.

Toplovodne, mrzlovodne instalacije

•

Stavbno in galanterijsko kleparstvo

•

Strelovodi

•

Krovec lesocementnih streh

na morišče. Vse mora tja, kar je živega, iz vojašnice in barak. Meščani se pridružujejo. Ob strani stopajo. Videti je, da oklevajo. Njih ne sili nihče. Zlasti ne žensk. Ali mrtvaški spreved z živimi obsojenci jih vleče s seboj. Nezadržno. Kakor tiha, nevarno izpodjedajoča reka.

Ni daleč do morišča. Za pokopališčem, pol streljaja od taborišča, se razvrstijo čete v kvadrat. V sredini stoje obsojenci, zastraženi. Smrtna tišina je ubijajoča. Avditor čita sodbo. Čita, čita... Kurat otožno ogleduje obsojence. In vsak od njih se mu za slovo še prijazno nasmehe. Avditor je končal — in zdaj jim da kurat še enkrat popolno odvezo.

PRIZORI OB USMRTITVI

Tesno je, vedno tesneje. Lica ledenijo. Še stari frontniki so prepadeni, da bi se razbegnili. Kam? Nekam. Kamorkoli. Samo stran od tod.

Ali zadaj za moriščem stoji madžarska stotnija v polni bojni opremi. Kdor se umakne, bo ustreljen. Če se znova dvigne krik obupa in upora, bodo zažvižgale krogle. Bolj neusmiljeno, bolj pomerjeno kakor v starih postojankah na fronti. Hladno stoje Madžari v pripravi.

— Dautović Joso!

Najmlajši mora pasti prvi.

Častniški namestnik Delak mu tolmači sodbo. Prepričevalno. Boleče.

Dautović ne posluša. Ne verjame. Je izgubljen v svoji strašni nemoči. Obup ga je strl.

V ozadju se je kvadrat odprl.

R. KRAŠOVEC

KNJIGOVEZNICA, KARTONAŽNA
IN GALANTERIJSKA DELAVNICA

LJUBLJANA, ŠTUDENTOVSKA ULICA 7

Priporočam se zadrugam,
g. irgovcem in društvom
za naročila vseh papirnih,
kartonažnih, knjigoveških
in galanterijskih del

Po zelo znižanih cenah

Ako potrebujete

tiskovine, kataloge,
ilustracije, prospekte
in se ne morete odločiti, v
kakšni tehniki naj se izdelajo,
se blagovolite obrniti na

Jugoslovansko tiskarno

V LJUBLJANI

Brzobjavni naslov:
JUGOTISKARNA LJUBLJANA

Umetniški grafični zavod
v katerem so zastopane vse
moderne grafične
panoge. — Vsa grafična
dela se izvršujejo lepo,
solidno in po zmerni ceni

BAKROTISK, OFFSET-

LITOGRAFSKI TISK

K L I Š A R N A

TISKARNA ZA KNJIGO-

IN UMETNIŠKI TISK

Dobrih deset korakov stran od tovarišev obsojencev mora Dautović poklekniti. Zdaj je ves sam, zdaj ni nikogar več, ki bi mu mogel pomagati. Čujte vi, ljudje, ki stojite daleč okrog, ali ste ljudje? Ne, ni je pomoči. Zadrhtel je Dautović in pokleknil na obe kolena. Z rokama je zakrilil proti komandantu kadra, proti podpolkovniku Metnitzu:

— Ali res moram umreti? Zakaj, zakaj me ubijate? Ničesar nisem storil.

Osem Madžarov se je izluščilo iz eksekucijskega oddelka, poveljuje jim nadporočnik Franck.

Komandantu kadra so se orosile oči. Ko so Dautoviću zavezovali oči, je pristopil in položil obsojencu roko na ramo:

— Vem, da si nedolžen, a kaj morem storiti? Tvoje življenje ni v mojih rokah.

Stotnik Lukasz, ves in sam gospodujoč na morišču, se glasno obregne:

— Kaj je to? Zaslužil je smrt! — Nadporočnik, izvršite svojo dolžnost!

Stotnik Lukasz je podkrepil svoje povelje z zama hom desnice, odete v belo rokavico.

Vse oči so zdajci uprte v črno zavezano glavo Dautovićevo. Mimogrede uhajajo motni, mučni pogledi na štiri Madžare, ki so že naperili puške. In še ostale tri obsojence iščejo oči. Kako jim je pri duši? Bogme, grenko mora biti — grenkeje, kakor bi žvečil pelin. Toda obsojenci so mirni. Ne izdajo se, ne izdajo se! In to je najstrašnejše.

Štirje streli treščijo kakor en sam.

Dautović se je zgrudil z razčesnjeno lobanjo in krvavimi prsmi.

Mrtev. Ni dvoma. Ne gane se. Rešen je.
Stotnik Lukasz si je takoj po salvi pogledal na bele rokavice. Tako daleč je brizgnila ustreljenčeva kri, da mu jih je orosila z drobnimi rdečimi pikicami.

— Štefanič Alois!

— Tukaj!

V mrtvaškem molku je vse ostrmelo. Kako se drzne! Za poslednjo sodbo se javlja po slovensko! Tukaj!

— Odgovorite: Hier! — se zadere nanj avditor. In enkrat samkrat se zdajci srečajo prezirljive oči obsojenca Štefaniča z onimi krvnika Lukasa in avditorja.

V tem se že obnavlja strašna igra. Nič drugega ni v njej novega, kakor obsojenec. Kakor da se je zgodilo že stokrat, so živci otrpeli in čakajo le še konca.

Sodba je prečitana in po slovensko razložena.

Poklek. Črna ruta čez oči.

Na štirih puškah je po eno oko ostro naperjeno v obsojenca.

— Feuer!

Trah — trah — trah! Salva ni treščila v enem, ali Štefanič se je zgrudil, le še nekoliko zadrhtel in izdihnil.

— Možina Karl!

Ko ga je avditor poklical, je Možina vrgel do polovice pokajeno smotko ob tla. Možina je šel možato v smrt, vreden svojega imena. Prestopil je čez oba mrtva tovariša, dvignil desnico in odločno so se mu trgale besede:

— Ni treba čitati smrtne obsodbe! Vem, kaj me čaka.

Lekarna »Pri angelu«

Dr. G. PICCOLI

Ljubljana

Tyrševa (Dunajska) cesta 6

Nasproti neboščnika

Telefon šte. 28-35

Najmoderneje urejena lekarna

~ Velika zaloga tuzemski in

inozemski specialitet ~

Oddajajo se zdravila na recep-

te za vse bolniške blagajne ~

Izdeluje malinovec najboljše

kakovosti (na malo in na veliko)

~ Vedno v zalogi: najfinejše

sveže norveško ribje olje

Naročila točno po povzetju

STROJNO PODJETJE

R. WILLMANN

LJUBLJANA, SLOMŠKOVA 3

Beneški jarmeniki, cirkularke, nihalne žage najnovejše konstrukcije, brusilni stroji. — Železni deli k pogonu mlinskih kamnov, zatvornice. — Transmisijski deli, kakor osovine, ležišča, spojke, jermenice vseh vrst in velikosti. — Rebraste cevi iz kovanega železa z ugodnim grelnim učinkom. — Elektro-tovorna in jamska dvigala vitlji in dvigalne ter transportne naprave. — Projektiranje in oprema žag in mlinov ter drugih industrijskih naprav. Vsakovrstna popravila strojev. — Ponudbe brezplačno, na željo strokovnjaški obisk.

TELEFON ŠTEV. 20-55

Močna sta ta-le obadva glavna upornika: Možina in Hafner. Možina stoji na morišču in mora proti volji poslušati tisto avditorjevo nosljivo čenčanje. A Hafner stoji ob strani, poslednji zastražen, nezlomljiv, ledeno hladen, prezirljiv nasproti Madžarom — da, take upornike lahko Madžari trebijo z zadoščenjem. Ko je odšel Možina preko svojih dveh mrtvih tovarišev, je Hafner odvrnil čik in se obrnil h kuratu:

— Preden padem, bi rad še kadil.

Kurat se je stresel, bila ga je sama ustrezljivost. Segel je po smotko in jo ponudil Hafnerju. In Hafner je potegnil slastno, kakor na svatovščini.

Glej, Možina se je že pripravil na smrt. Že je pokleknil, že so mu zavezali oči. Tedaj je še dvignil roke in rekel glasno, kakor pridigar:

— Bog daj, da bi moja kri rodila stoteren sad!

To so bile njegove zadnje besede. Nato je butila salva. Tudi za Možino so zadostovale štiri krogle. Štiri krogle za mlado, jedro življenje. Dve sta odprli in razbili glavo, dve sta raztrgali prsi.

In zdaj se je približalo poslednje dejanje. Vnebovpijoča je bila ta ura treh nasilnih smrti, a bilo je najbridkejšje in vendar najbolj odrešujoče, ko je avditor poklical poslednjega.

— Hafner Anton!

— Tukaj!

Zakaj se avditor ne obregneš obenj? Še stotnik Lukasz molči.

Hafner se je okrenil. Odvrnil je smotko. V bližini je podpolkovnik Metnitz; njemu seže v roko. Potem se poslovi še od kurata Novaka in od oficirskega na-

mestnika Delaka in reče tako glasno, da ga čujejo tudi drugi, ki so za njimi:

— Umrem, ko vem, da bo moja kri tekla za pravično stvar. — — —

Ni poslušal sodbe, pogledoval je okrog po vseh teh svojih znancih iz maršbataljona, ki jim je bil eno noč glavar. Lepo umerjenih korakov je stopil na svoje mesto na morišču. Takoj je bil ob njem Madžar, da mu zaveže oči. Črno obvezo preko bele.

— Ne maram! — Z roko si je Hafner naglo segel ob glavo in strgal ruto.

— Was heisst das! — je zdajci spet zagrmel Lukasz.

Takoj nato so krvniki Hafnerju s silo zavezali oči. Hafner je pokleknil in dvignil roke, obrnjen v tisto stran, kjer so stali njegovi najbolj zvesti:

— Zdravo, fantje! Zbogom!

Prekrasno se je glasil ta njegov zadnji pozdrav. Do obupa potrte glave so se zravnale. Tisti hip so štirje strelci že odprli zatvornice na puškah. Že so pomerili, ko je Hafner še velel Madžarom:

— Dobro streljajte!

— Feuer!

Salva spet ni jeknila tako, kakor mora jekniti salva. Madžari niso streljali tako dobro, kakor jih je bil prosil obsojenec...

Tone Hafner se je zgrudil in na tleh vztrepetal. Priskočil je zdravnik, potipal žilo, pogledal v glavo, na vrat, na prsi... ne, Hafner še ni izdihnil.

— Milostni strel! — je velel stotnik Lukasz. In zadonela sta še dva strela.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in stroji na debelo in drobno
v Ljubljani, Tyrševa (Dunajska) cesta 16

Za nakup vsakovrstne železnine, stavbnega materiala in orodja za vsako obrt, in sicer: vse vrste paličnega in betonskega železa, I in U nosilk, cementa, strešne lepenke, vodovodnih cevi, peči, štedilnikov, vsakovrstnega okovja za stavbe in pohištvo, kuhinjske posode in opreme v najboljši in najcenejši izpeljavi ter ostalega v železninarsko stroko spadajočega blaga, Vam priporočamo najstarejšo trvdko te stroke z bogato zalogo

Na drobno! ~ Na debelo!

Najceneje in najbolje kupite vse prvovrstne

vrvarske lasne izdelke

motvoz, žimo, volno,
afrik, nepremočljive
konjske plahte itd.

samo pri

**PRVI KRANJSKI VRVARNI
IN TRGOVINI S KONOPNINO**

IVAN N. ADAMIČ

**LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA 31
TELEFON 2441**

**MARIBOR, VETRINJSKA ULICA 20
TELEFON 2454**

CELJE, KRALJA PETRA CESTA 33

Indus

TOVARNA USNJA IN USNJNIH IZDELKOV, DRUŽBA Z O. Z.
V LJUBLJANI — SV. PETRA CESTA ŠTEV. 72

TELEFON INTERURBAN ŠTEV. 25-28 — NASLOV ZA BRZOJAVKE "INDUS"

Tovarna čevljev, usnjarna,
tovarna jermen in torbar-
skih izdelkov

Izdeluje v najboljši
kvaliteti:

Telečji in goveji boks

Blank usnje

Gornje mastno usnje

Krom usnje

Galunsko usnje

Svinjsko usnje

Usnjene kovčge, neceserje, doko-
nice, damske torbice, šolske torbice,
aktovke, denarnice vseh vrst, sportne
pasove, otroške in nogomet. žoge ter
vse v to stroko spadajoče predmete

Jermena iz vegetabilno,
krom in specialno stro-
jenega usnja za industrije
in poljedelske stroje, spe-
cialne jermenske izdelke
za tekstilne tovarne, ši-
valna in vezalna jermenca,
jermenca za smuči itd.

O, kako nizko, kako podlo in blazno je videti puške
naperjene v človeka, zvitega v klopčič na prašnih
tleh!

Madžarskim krvnikom so se tresle roke. Nekje so
vpile ženske: »Svinjarija! Svinjarija!« Treba jih je
bilo razgnati.

Hafner še ni bil mrtev.

Muka je stisnila vsa srca, kakor bi jih prijemal s
kleščami. Kri je spet ledenela po žilah in potem burno
butala ob senca. Oči vseh Janezov daleč naokrog so
se zasolzile.

Nadporočnik Franck je s samokresom v desnici
skočil k Hafnerju in končal črno tragedijo dneva,
maja šestnajstega, leta osemnajstega.

Tam so ležala štiri trupla, grdo razbita in omadeže-
vana. V prahu na tisti temni zemlji, ki je bila sto-
tisočkrat pohojena in preteptana od slovenskih re-
krutov, zaničevanih, psovanih, pretepanih.

Dobro oborožena madžarska straža se je postavila
k mrličem.

Stotnik Lukasz je izdal povelje za odhod.

Dolga kolona se je pomikala nazaj v kasarno. Spre-
vod je bil bolj žalosten kakor prej na morišče.

— Singen! — je velel neki oficir.

Kdo je ta oficir, kdo je ta pasja duša? Nobena usta
se niso odprla. Le šumelo je ogorčenje med vojaki.
Nekateri so kleli glasneje. Ni se oficir upal drugič
zapovedati: »Singen!« — Tako je v molku in ogor-
čenju ostala sramota na njem, ki je velel pogrebem
prepevati.

Stotnik Lukasz je hitel raportirati ekscelenci, gene-
ralu. In general je brzojavil na Dunaj:

— Smrtna obsodba pravkar izvršena.

Madžarsko stražo pri mrličih so morali pomnožiti
še orožniki, da so odganjali nekatere babe in bebce,
ki so silili k pokojnim zavoljo spominkov. Raztrgali
bi jim bili tisto njihovo borno opravo.

Noč je spet nastopila z nevihto.

V skrivno izkopani grob so zavlekli ustreljence.
Pritajeno so grobarjem zvenele lopate. Nikdo naj ne
bi izvedel za zadnje bivališče pokojnih. Izravnali so
grobarji zemljo. Naj bi ne bilo groba ne spomina. —

Ali drugo jutro, ko se je dan mladosten posmejal,
je bilo pokojišče judenburških upornikov okrašeno
z mnogim pomladnim cvetjem.

Človek še ni izumrl, tudi v Judenburgu ne. In to
je bilo veselo znamenje, da gre vojna vendarle h kraju.

Naslednji dan je vojno sodišče sodilo dalje. Krepki
možje, povratniki iz Rusije, in z njimi drobni fantje,
ki na vežbah skoraj res da niso mogli »še puške dr-
žat«, so stali pred strogimi sodniki. Avditor je znova
segel po glavah. Ali slovenski zagovornik je preteče
dvignil besedo. In kakor da z roko odgrinja na varno,
kakor da utopljenec sega na pomoč in jih spravlja
na kopno, je obtoženim reševal življenje.

Krvi in smrti pa je bilo s štirimi vendar še pre-
malo. Zato sta padli še dve smrtni obsodbi: Rogelj
in Grahovina.

Komandant kadra, podpolkovnik Metnitz, je bil
stopil k predsedniku sodišča, h generalu:

— Prizanesite, ne na smrt! Rogelj ima družino, na
fronti se je izkazal. Dve medalji...

Predsednik je skomignil.

—Tu se ne da pomagati. Država se maje! Ne uvidite?

In tako je na binkoštno soboto 18. maja 1918 spremilo judenburško vojaštvo z Madžari še dva obsojenca na morišče. Rogelj ni trenil ob čitanju smrtnih obsodbe.

Druge, ki so bili obsojeni na osemnajst let ječe, so kmalu odgnali iz Judenburga. Speti so bili z verigami kakor zverjad: četovodja Janez Smuk, frajtar Kadunc, Meglič in drugi.

— Nikogar več ustreliti! — se je glasila brzojavka, ki je na binkoštno soboto pribrzela iz dunajske kabinete pisarne. Nikogar več. To se je hitro zvedelo po kasarnah in po mestu. Ali — da, vse se je na tihem spraševalo: Kdaj je general dobil brzojavko? Ali že dopoldne, ko so sodniki še sodili? Ali šele popoldne, ko je tudi že Rogelj iztočil kri na judenburška tla?

Pri drugi eksekuciji je strelcem poveljeval major Möbius. Usmrtitev je nanj tako delovala, da je pozneje znorel in umrl.

Da kri ni voda, so pokazali dogodki v drugih garnizijah. V Murau-u so se takoj nato uprli slovenski vojaki 7. lovskega bataljona, kot kolovodja je bil ustreljen Boštjan *Olip*, močno zaveden radovljiški Sokol. V Neumarktu pri 20. lovskem bataljonu je močno vrelo med Bosanci; le takojšnja razorožitev je preprečila demonstracijo do kosti prestradanih črnovojnikov. V Radgoni se je uprl 97. (tržaški) pešpolk, ustreljenih je bilo devet puntarjev. In še v nekaterih garnizijah slovanskega moštva je imelo opravlja vojno sodišče.

Nekaj dni potem, ko je tribunal v Judenburgu opravil svoje, je bil kader 17. pešpolka, ki je tako »osramotil« od cesarja Karla vzdeti častni naziv »Kronprinz«, premeščen za fronto, v Tolmezzo. V listih seveda ni bilo omembe o uporih, le »Slovenski Narod« je vedel v drobni beležki povedati, da v Judenburgu ni več dobiti cigaret in smotk, ker so prazna vsa skladišča...

Pet mesecev nato se je Avstrija zrušila. Obsojenecem, ki so jih po ječah pretepali in močno izstradavali, so se odprla vrata v svobodo. Bog ve kod so danes razkropljeni nekdanji uporniki; o enem vem, da ga je zadela nesreča: Kadunc je pred nekaj leti utonil v Krki s konji vred.

Kosti ustreljenih so bile 2. junija 1923 prepeljane iz Judenburga v domovino in svečano pokopane pri Sv. Križu, kjer je pod otožnim kamenitim Peruzzičevim Janezom vrezano v kamen, da stoji spomenik v počaščenje »vsem, ki so prelili kri in dali dušo v borbi zoper nasilje, nam za svobodo.« —

— Ali imate kakšno sliko pokojnih? — sem vprašal g. Eda Delaka letos pismeno v Beograd. Odgovoril mi je: »Zelo mi je žal, da Vam ne morem poslati nekaj slik iz onih dni. Hranil sem jih dolgo kot najsvetejšo hišno relikvijo. A leta 1926. me je okradel sluga v Kočanih. Ko smo ga prijeli, je povedal, da je vse papirje in ostalo, kar je bilo v moji službeni mapi, uničil. In tako sem ostal danes brez vsega. Toda do smrti se bom spominjal onih, ki so padli v Judenburgu.«

ZEDINJENA ZAVAROVALNICA D. D.

VARDAR — HERCEG-BOSNA — TRIGLAV

Filialna direkcija:

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA ŠTEV. 14

Telefon 2917

Brzojavke: »Zedinjena« Ljubljana

Zavaruje: požar

vlom

nezgode

jamstvo

chomage

avto-rizike

poškodbe strojev

razbitje stekla

transporti

življenje

rente

točo

Zagotovite si kulantno likvidacijo škod s tem, da sklenete svoja zavarovanja vseh vrst pri tem največjem domačem zavodu

Dohodek na premijah v letu 1933. Din 42,931.000

Bilančne rezerve za leto 1933. „ 71,767.000

Pred sklenitvijo kakršnegakoli zavarovanja zahtevajte tudi našo ponudbo!

Zastopstva v vseh večjih krajih

PREGLJED
CELEGA SVETA
IMAS AKO CITAS
SLOVENECE
SCODENCA

Oglasī

v tako razširjenem dnevniku

imajo vselej najpopolnejši uspeš!